

De hoogste tijd voor Rotterdams ecologisch beleid

Niels de Zwarte | hoofd, bureau Stadsnatuur Rotterdam; bsr@nmr.nl

▲ Liefde voor de Stadsnatuur?
(Niels de Zwarte)

Dat Rotterdam een bureau Stadsnatuur heeft dat zich intensief bezighoudt met onderzoek naar natuur in de stedelijke omgeving is inmiddels ruim bekend in Nederland en zelfs daarbuiten. Maar dat deze wereldstad tegelijk geen beleid heeft op het gebied van natuur en ecologie zal menigeen verbazen. Er wordt vanuit gegaan dat wel dit zo is, niet in de laatste plaats na het uitroepen van een Groenjaar in 2008. Helaas. Terwijl steden als Alkmaar, Leiden, Schiedam, Amsterdam, Gouda, Delft, Den Haag, Eindhoven, Rijswijk, Zoetermeer, Lelystad, Breda, Zwolle en Arnhem dit wel voor elkaar hebben, is Rotterdam de grote afwezige in dit onvolledige rijtje.

Heeft Rotterdam dan helemaal niets opgesteld op gebied van 'groen' beleid? Natuurlijk wel. Er bestaat een Concept Natuurbeleidsplan uit 1997 (dat echter nooit is vastgesteld), een Groenplan 2005 (was begonnen als Groenbeleidsplan, het midden van dit woord is echter geschrapt), een Waterplan 2 (goed plan, dat vooral over water en natuurvriendelijke oevers gaat, niet over groen) en een Bomenstructuurvisie 2009 (gaat dus alleen over bomen). En dan zijn er nog wat stukken van de Stadsregio Rotterdam die meestal plannen

beschrijven net buiten de grenzen van Rotterdam. Dus geen beleid over natuur of ecologie in de stad zelf.

Niet poetsen

Daarom als motto voor dit opinie-stuk een omgekeerde Rotterdamse uitdrukking: niet poetsen maar lullen. Er wordt in diverse projecten en beheergebieden wel rekening gehouden met ecologie, maar te weinig en het ligt nergens vast. Als een betrokken ecooloog bij het Ingenieursbureau of een ecologisch bevlogen beheerder bij een werf van Gemeentewerken vertrekt, kan het zomaar afgelopen zijn. Alle redenen om even te stoppen met doen en eens een goed gesprek te voeren om tot een doordacht plan te komen. Het is de hoogste tijd voor een Rotterdams ecologisch beleid.

Ecologisch beleid?

Een veel gebezigde term is 'iets met beleid doen'. Daarmee bedoelt men dat iets gedaan wordt 'met verstand' en/of 'voorzichtig'. Beleid maken betekent dat er doelen worden gesteld, waaraan vervolgens maatregelen, middelen en een tijdsplan worden gekoppeld. Beleid maak je om problemen op te lossen, te verminderen of te voorkomen.

▲ Stadsduiven in Rotterdam-centrum.
(Niels de Zwarte).

Om het begrip 'ecologisch beleid' af te bakenen is het goed om deze term eerst toe te lichten. Ecologisch beleid is kortweg een verbijzondering van groenbeleid. Groenbeleid gaat onder andere over groentypen (van gazon tot boom), beheer (van intensief tot extensief), ontwerp (van vorm tot kleur), functies (van natuur tot recreatie) en leefbaarheid (van fijnstof tot economische waarde). Ecologisch beleid is echter specifiek en richt zich op dier- en plantensoorten die gebruik maken van het groen en op de natuurlijke processen hierin. Daarom is het aanvullend op het eerder genoemde Groenplan of Waterplan2 die zijn vastgesteld in onze stad.

▲ Groen tussen de tramrails, Westersingel. (Niels de Zwarte)

▲ Stadsnatuur: kunstgras op de Coolsingel.
(Niels de Zwarte)

Ecologie omvat onder andere:

- de verspreiding en wisselwerking van soorten;
- de relaties tussen soorten en de niet-levende omgeving;
- de samenhang van soorten (= levensgemeenschappen);
- de opvolging van soorten op natuurlijke wijze (= successie);
- de handhaving en ontwikkeling van soorten (= populatiedynamiek).

Binnen de stadsecologie wordt de wisselwerking bestudeerd tussen de flora en fauna enerzijds en de mens, menselijke activiteiten en bouwwerken anderzijds (Reumer 2000). Stadsecologie ziet de stad als biotoop. Deze biotoop heeft haar eigen kenmerken zoals een hoge dynamiek, een grote diversiteit aan landschappen, beplantingen en ondergrond en een eigen (warmer) klimaat. Ook is de biodiversiteit in de stad erg rijk in vergelijking met het buitengebied.

Ecologisch beleid moet zich naar mijn mening richten op de volgende vier punten:

- 1 bescherming van samenhangende soorten (behoud van levensgemeenschappen);
- 2 bescherming van grotere groengebieden in de stad (leefgebied voor soorten);
- 3 behoud en ontwikkeling van een robuuste groenstructuur (mogelijkheid voor uitwisseling tussen populaties zodat deze niet geïsoleerd raken);
- 4 mogelijkheid bieden voor variatie (zodat verschillende soorten in gemeenschappen ook in verschillende stadia kunnen voorkomen).

Het is bij ecologisch beleid van belang dat de groengebieden in de stad niet alleen als structuur wordt gezien, maar veel meer als een systeem. Het gaat er om dat het netwerk van groen in de stad functioneert voor flora en fauna. Dit ecosysteem bestaat uit meerdere gebieden en verbindingen daartussen.

Waarom in Rotterdam?

Naast het bovengenoemd nut en noodzaak voor flora en fauna, zijn er veel andere redenen om tot een natuurbeleid te komen voor Rotterdam. Natuur in de stad heeft voordelen voor de gezondheid (geestelijk en lichamelijk) van burgers, woonkwaliteit, seizoensbeleving, educatie, opvang van regenwater, verbetering luchtkwaliteit, is goed te combineren met recreatie en zo kan ik nog wel even doorgaan. Een vastgesteld beleid moet deze waarden beschermen. De waarde van natuurgroen in de stad staat niet ter discussie, maar het vaststellen van beleid daarvoor wel. Wanneer een beleid is vastgesteld, houdt dat tegelijk in dat er minder vrijheid is, omdat er kaders en dus beperkingen zijn. Daar staan niet veel mensen om te springen. Ecologisch beleid beperkt de (ontwerp)vrijheid van alle belanghebbenden in de stad. En daar zou wel eens het pijnpunt van Rotterdam kunnen zitten: er zijn erg veel sterke actoren in de stad die dit daarom niet willen.

Glas en staal

Er moet overal gebouwd kunnen worden als dat geld oplevert en de hogere inkomens bindt, ook in de groene verbindingzones en stadsranden. Rotterdam heeft haar naam als architectuurstad hoog te houden en dus mogen er op allerlei opvallende plekken ambitieuze (bedrijfs)panden verrijzen van veel glas en staal waar geen dier iets mee kan behalve zich er tegen te pletter vliegen. Ondergroei in de stad is rigoureuus verwijderd om een onveilig gevoel tegen te gaan waardoor vele kleine zangvogels geen veilig heenkomen meer hebben. Openbare verlichting staat in een ruime overvloed ook 's nachts in parken te branden, wanneer er geen mens komt. Hierdoor worden nachtdieren zoals vleermuizen verstoord. Grazige overhoekjes worden 22x per jaar gemaaid omdat dit er netter uitziet, waardoor kleine zoogdieren en dagvlinders zich niet meer kunnen

▲ Stadsnatuur doorboort asfalt.
(Niels de Zwarte)

verplaatsen. En bedrijfsruimte plaatsen in een van de laatste weidevogelgebieden van de stad is ook geen probleem, terwijl elders nog zoveel panden leeg staan. Kortom: er valt nog een wereld te winnen. Na het opstellen van ecologisch beleid is stadsnatuur niet langer een sluitpost, een toevallige bijkomstigheid, een invulling van een verder niet te definiëren stukje grond, maar een benoemd gebied met een doel en een richting.

Rommelige stadsranden

Ecologisch beleid geeft een kader in relatie tot ruimtelijke ingrepen en natuurwetgeving: keuzes waar ruimtelijke ontwikkelingen kunnen plaatsvinden, waar wordt ingezet op natuur en waarom deze keuzes zijn gemaakt. Ook naar andere partijen, zoals woningbouwcoöperaties en projectontwikkelaars, maakt dat helder is waar deze in Rotterdam rekening mee dienen te houden. Het beleid kan de *urban sprawl* (rommelige stadsranden) voorkomen. Het benoemen van ecologische zones en verbindingen in de stad (daarover meer, later dit jaar in een ander artikel) zal ook onderdeel hiervan uit moeten maken. Hiermee worden knelpunten duidelijk en kan op stadsniveau een goed verankerd netwerk beschermd worden.

bSR is er klaar voor

Het is de hoogste tijd dat natuur in de stad niet alleen wordt gezien als 'lastig' in het licht van bestaande wetgeving zoals de Flora- en faunawet. Er wordt juist met natuurbeleid aangegeven dat natuur gewenst is en op welke plekken wel (en ook niet) in de stad. De vaak zo loze term 'biodiversiteit' slaat niet alleen op de regenwouden in de Amazone, maar net zo goed op de rijke variëteit aan flora en fauna in de stad. Zolang er geen ecologisch beleid voor Rotterdam is vastgesteld blijft deze aanwezige natuurwaarde bedreigd worden door versnippering, verkleining van leefgebied en zelfs verdwijnen van habitats door ruimtelijke ontwikkelingen die ook anders konden. Voor het nieuwe college een mooie uitdaging dit beleid in de komende vier jaar in Rotterdam te laten ontwikkelen. Ik weet nog wel een plek waar veel kennis te halen is voor het opstellen van dit plan. ◀

Literatuur

Reumer, J.W.F., 2000 - Stadsecologie. De stedelijke omgeving als ecosysteem - Stadsecologische Reeks nr. 3. Natuurmuseum Rotterdam